

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การประเมินศักยภาพธุรกิจชุมชนใน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์: ของตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจในระหว่าง การดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ ในช่วง 4 ปี แรกของการดำเนินโครงการ (ตุลาคม 2544 – กันยายน 2548) จากแผนแม่บทโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ 5 ปี (2544 – 2549) โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพธุรกิจชุมชนใน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์: ของ ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อระบุปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงาน โครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อระบุปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของ ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

โดยผู้ศึกษาได้กำหนดสมมติฐานในการศึกษาไว้ 3 ประการ คือ

1. การดำเนินงาน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ บรรลุสัมฤทธิ์ผลตามแนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ของ โครงการฯ เกี่ยวกับด้านการเสริมสร้างรายได้ของชุมชน อยู่ในระดับ มาก
2. การดำเนินงาน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ บรรลุสัมฤทธิ์ผลตามแนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ของ โครงการฯ เกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก
3. การดำเนินงาน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ บรรลุสัมฤทธิ์ผลตามแนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ของ โครงการฯ เกี่ยวกับด้านการผลิต อยู่ในระดับมาก

และกำหนดวิธีการศึกษา โดยการศึกษาจากเอกสารการสัมภาษณ์ ด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างกับประธานกลุ่มผู้ผลิตกระดาษสาบ้านดงป่าซาง และพัฒนากรผู้รับผิดชอบ ประสานงานตำบลมะขุนหวาน รวมทั้งการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามกับประชาชน ซึ่งเป็น สมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตกระดาษสาบ้านดงป่าซาง จำนวนรวมทั้งสิ้น 242 คน จากนั้นทำการวิเคราะห์ ข้อมูล โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง กลุ่มที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษาจากข้อมูลเชิงคุณภาพ

5.1.1 สรุปการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มผู้ผลิตกระดาษสาแดงป่าซาง

1. **ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและการก่อตั้งกลุ่ม** ชื่อว่า “กลุ่ม แม่บ้านเขาวชนหัตถกรรมดงป่าซาง” เริ่มก่อตั้งเมื่อ 20 กรกฎาคม 2538 จำนวนสมาชิกกลุ่ม เมื่อเริ่มก่อตั้งครั้งแรกจำนวน 10 คน มีทุนเริ่มต้นเพียงจำนวน 30,000 บาท แหล่งทุนมาจากสมาชิก และหน่วยงานของรัฐ โดยวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม นั้น เพื่อเสริมสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ชาวบ้าน ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกจำนวนทั้งสิ้น 241 คน (แม่บ้าน 180 คน, เขาวชน 61 คน) เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มในปัจจุบันมีจำนวน 1,600,000 บาท แหล่งที่มาของทุนจากการจำหน่ายสินค้าและเงินสะสมของสมาชิกกลุ่ม

2. **ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตกระดาษสา และผลิตภัณฑ์กระดาษสา** ความรู้ที่ใช้ในการผลิตสินค้า / ผลิตภัณฑ์ของชุมชนเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีรูปแบบและระดับการผลิตเป็นแบบกลุ่ม โดยได้คุณภาพมาตรฐานการคัดสรรในระดับ 3 ดาวส่วนใหญ่ผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากการผลิตกระดาษสา ได้แก่ อัดบ่มรูป, ของที่ระลึก, กระเช้า ฯลฯ และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่มาจาก ปอสา, เสือสา และเสวยวัสดุในไร่ นา พร้อมกับกลุ่มได้มีวิธีบำบัดของเสียโดย วิธีการวางท่อ บำบัดน้ำเสีย และปล่อยน้ำไปตามท่อลงบ่อปุ๋ยหมัก

3. **ข้อมูลด้านการบริหารจัดการกลุ่มฯ** รูปแบบในการรวมกลุ่ม มีการระดมหุ้น ทำกิจกรรม และปันผล พร้อมทั้งมีการวางแผนการทำงานของกลุ่ม โดยมีการกำหนดเป้าหมายในการทำงานของกลุ่มไว้ 3 ขั้นตอน คือ 1. พัฒนาผลิตภัณฑ์ 2. มีการออมทรัพย์ และ 3. สร้างสวัสดิการ การกำหนดแผนการทำงานนั้นทางคณะกรรมการของกลุ่มฯ จะมีระยะเวลาของการทำงานตามแผนงานดังกล่าวในระยะเวลา 5 ปี

สำหรับการจัดองค์กร มีประธาน รองประธาน เภรัญญิก และกรรมการ โดยมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 241 คน โดย มีการแบ่งหน้าที่เป็นฝ่าย / แผนก และมีการกระจายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน การตัดสินใจและแก้ไขปัญหาโดยการแนะนำของประธาน และกรรมการของกลุ่มเป็นส่วนใหญ่

การจัดทีมงาน มีการจัดแบ่งงานอย่างไม่ค่อยชัดเจน มีการสอนงาน แต่การจัดฝึกอบรมหรือพัฒนาฝีมือในด้านต่างๆ ภายในกลุ่มไม่มี ทั้งนี้จะมีการจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นในด้านต่างๆ โดยเลขาของกลุ่มเป็นผู้นำเสนอข้อมูลในการประชุม และประธานเป็นผู้ตัดสินใจในการประชุม และ ลักษณะการสื่อสารภายในกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นการใช้วาจา โดยเป็นลักษณะบอกต่อๆ กันไป

การควบคุมการทำงาน ไม่ค่อยเป็นระบบเท่าที่ควร โดยรูปแบบในการแบ่งปันผลประโยชน์ภายในกลุ่มฯ นั้น จะมีลักษณะเป็นสวัสดิการให้สมาชิกในกลุ่มเป็นส่วนใหญ่

4. ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมกับโครงการ ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการชี้ปัญหาของโครงการฯ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมของโครงการฯ อีกส่วนหนึ่งมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการฯ กลุ่มและโครงการฯ ที่ภาครัฐจัดขึ้น

5. ข้อมูลด้านการรวมตัวเป็นเครือข่ายและประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่ม ส่วนมากมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายภายในชุมชน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 8 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์, กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร, กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน, กลุ่มผู้สูงอายุ, กลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษสา, กลุ่มหนุ่มสาว, กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มอาชีพผู้เลี้ยงวัว

5.2 สรุปผลการศึกษาจากข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสอบถาม กับสมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตกระดาษสาบ้านดงป่าซาง ตำบลมะขูนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

5.2.1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคล ของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตกระดาษสาบ้านดงป่าซาง

พบว่า สมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตกระดาษสาบ้านดงป่าซาง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คือ ร้อยละ 81.4 และร้อยละ 18.6 เป็นเพศชาย ร้อยละ 40.9 มีอายุอยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี รองลงมาร้อยละ 26.4 อายุอยู่ระหว่าง 31 – 40 ปี และร้อยละ 20.2 มีอายุอยู่ระหว่าง 20 – 30 ปี

ร้อยละ 92.1 มีระดับการศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษา และร้อยละ 7.9 มีระดับการศึกษาอยู่ชั้นมัธยม/ปวช.

ร้อยละ 1.7 มีระยะเวลาการทำกระดาษสาและผลิตภัณฑ์กระดาษสา น้อยกว่า 2 ปี ร้อยละ 24.8 มีระยะเวลาการทำกระดาษสาและผลิตภัณฑ์กระดาษสา 2 – 6 ปี และร้อยละ 73.6 มีระยะเวลาการทำกระดาษสาและผลิตภัณฑ์กระดาษสา มากกว่า 6 ปี

ร้อยละ 54.1 มีอาชีพดั้งเดิมคือ การเกษตร (ชาวนา, ชาวไร่, ชาวสวน) ก่อนมาทำกระดาษสาและผลิตภัณฑ์กระดาษสา ร้อยละ 43.4 มีอาชีพรับจ้าง (โรงงาน, บริษัท) และร้อยละ 2.5 มีอาชีพอื่นๆ ได้แก่ รับราชการ และแม่บ้าน

ร้อยละ 97.9 เหตุผลที่มาประกอบอาชีพกระดาศาและผลิตภัณฑ์กระดาศา เนื่องจากรายได้จากอาชีพเดิมไม่เพียงพอ ร้อยละ 75.2 ประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ และร้อยละ 63.2 กระดาศากำลังได้รับความนิยมและมีอนาคต

ร้อยละ 53.3 มีอาชีพปัจจุบันที่เป็นอาชีพหลัก คือ เกษตร (ชาวนา, ชาวไร่, ชาวสวน) รองลงมาร้อยละ 37.2 อาชีพรับจ้าง (โรงงาน, บริษัท) และร้อยละ 5.4 อาชีพอื่นๆ ได้แก่ รับราชการ และแม่บ้าน ร้อยละ 67.8 มีอาชีพเสริม คือ อื่นๆ ได้แก่ ประธานกลุ่ม แม่บ้าน และสมาชิก อบต. ร้อยละ 8.3 อาชีพรับจ้าง (โรงงาน, บริษัท) และร้อยละ .4 อาชีพค้าขาย

ร้อยละ 63.2 ผู้ผลิตรายย่อยหรือรับจ้างผลิตโดยได้รับค่าตอบแทนตามชิ้นงาน และร้อยละ 34.3 ลูกจ้างรายวัน หรือรับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนประจำร้อยละ 49.2 มีรายได้ต่อเดือนจากการทำกระดาศา 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 41.7 มีรายได้ต่อเดือน 3,001 – 5,000 บาท และร้อยละ 8.7 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 100 ระยะเวลาการเข้าร่วมกลุ่มกระดาศาและผลิตภัณฑ์กระดาศา 1 ปีขึ้นไป

ร้อยละ 90.5 เหตุผลในการเข้าร่วมกลุ่มคือ ต้องการเงินทุนหมุนเวียน รองลงมาร้อยละ 59.9 ต้องการเพิ่มช่องทางการตลาด และร้อยละ 42.6 ต้องการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน

ร้อยละ 99.2 สถานภาพในกลุ่มคือ สมาชิกทั่วไป และร้อยละ .8 มีสถานภาพในกลุ่มคือ เป็นกรรมการ

5.2.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่มฯของกลุ่มผู้ผลิตกระดาศา

บ้านดงป่าซาง

พบว่า กลุ่มผู้ผลิตกระดาศาบ้านดงป่าซาง มีระดับความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.71 โดยหากพิจารณาในแต่ละด้านปรากฏว่า กลุ่มฯ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำงานอย่างชัดเจน และผู้นำกลุ่มฯ มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มสูง

ส่วนการกำหนดแผนการทำงานและมีการปฏิบัติตามแผนอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ 2.84 ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มสูง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 2.82 กลุ่มมีความสามารถในการดำเนินงานจนบรรลุเป้าหมายได้ตามลำพังโดยไม่ต้องความช่วยเหลือจากภายนอกกลุ่ม/ภาครัฐ อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 2.75 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานในกลุ่มโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.57

5.2.3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

พบว่า สมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตกระดาษสาบ้านดงป่าซาง เกือบทั้งหมดร้อยละ 97.5 รู้จักโครงการฯ โดยส่วนใหญ่รู้จักโครงการฯ จากผู้นำ และสมาชิกกลุ่ม ตลอดจนหน่วยงานของรัฐโดยตรง และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ก็ล้วนมาจากแผนการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล นั่นก็หมายถึง การประชาสัมพันธ์โครงการฯ มีความสำเร็จในระดับสูง

ในขณะที่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากแผนการปฏิบัติงานของโครงการ ที่มากที่สุดคือ ร้อยละ 92.1 ได้แก่การเข้าร่วมสัมมนาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มอาชีพ ในระดับอำเภอ ร้อยละ 91.3 เข้าร่วมการสัมมนาความพร้อมของกลุ่ม/องค์กรชุมชนในการดำเนินงานโครงการฯ และร้อยละ 87.2 เข้าร่วมการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพประชาคมตำบลในการสนับสนุนการดำเนินงานโครงการฯ และร้อยละ 83.9 นำสินค้าเข้าร่วมคัดสรรตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย

5.2.4 ผลการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

พบว่า ผลการดำเนินงาน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์โดยรวม มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ย 2.92 และถ้าหากพิจารณาลึกลงไปในแต่ละประเด็นก็สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน (การเงิน) แยกพิจารณาได้เป็น

- รายได้จากการจำหน่ายกระดาษสาและผลิตภัณฑ์กระดาษสาเพิ่มขึ้น คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91

- รายได้ต่อเดือนที่ได้รับจากการทำกระดาษสา และผลิตภัณฑ์กระดาษสาเพิ่มขึ้น คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92

- เงินเดือน/ค่าจ้างรายวันเพิ่มขึ้น คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93

2. ด้านความเข้มแข็งของชุมชน และการพึ่งตนเองได้ (การจัดการ) แยก

พิจารณาได้เป็น

- ทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเกิดความรักหวงแหน ในภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90

- กระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาความรู้ ในการผลิตกระดาษสาและผลิตภัณฑ์กระดาษสาของชุมชน คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85

- ทำให้เกิดการรับรู้และแลกเปลี่ยนข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ต่อการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83
- กระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อดูแลผลประโยชน์ ของผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และชุมชน คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74
- ทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี และความร่วมมือของสมาชิกใน กลุ่มฯ คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73
- ทำให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ในลักษณะเครือข่าย ชุมชน คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75
- ทำให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ วิเคราะห์ปัญหา ที่เกิดขึ้นใน ชุมชน คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79
- กระตุ้นให้กลุ่มตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างรู้คุณค่า คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83
- กระตุ้นให้กลุ่มร่วมกันกำหนดมาตรการป้องกัน การทำลาย สภาพแวดล้อมของชุมชน คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82

3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (การผลิต) เกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ที่ใช้ ในการทำกระดาษสาและผลิตภัณฑ์กระดาษ พบว่า ความรู้ที่สมาชิกใช้ทำกระดาษสาและ ผลิตภัณฑ์กระดาษในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นการฝึกฝนและแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม ร้อยละ 30.6 รองลงมาคือ มาจากนายจ้างหรือผู้ประกอบการที่สังกัดอยู่ ร้อยละ 20.2 และพัฒนาด้วยตนเอง ร้อยละ 16.1 สำหรับการเข้ารับการฝึกอบรมที่จัดโดยหน่วยงานภาครัฐหรือสถาบันการศึกษาที่ เกี่ยวเนื่องกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น สมาชิกส่วนใหญ่เคยเข้ารับการฝึกอบรมใน ด้านการตลาด ร้อยละ 19.8 รองลงมาคือ ด้านการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ร้อยละ 19 และด้านการบริหารจัดการ ร้อยละ 15.3

5.2.5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลของ สมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตกระดาษสาบ้านดงป่าซาง ปัจจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่มฯ แนวทางการ ดำเนินงาน โครงการฯ ของสมาชิกกลุ่มฯ กับตัวแปรตามคือ ผลการดำเนินโครงการฯ พบว่า

1) ลักษณะส่วนบุคคล ของสมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตกระดาษสา บ้านดงป่าซาง โดยรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ระดับ

นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีเพียงระดับการผลิตฯ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนฯ ที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานโครงการฯ โดยผู้ที่มีระดับการผลิตที่สูงกว่าและมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่า จะได้รับระดับผลสำเร็จของโครงการสูงกว่าผู้ที่มีระดับการผลิตและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า

2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตกระชายสาบ้านดงป่าซาง โดยเฉพาะประเด็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความคิดเห็นที่ได้รับการยอมรับให้นำไปปฏิบัติและการได้รับข้อมูลข่าวสารจากกลุ่มอย่างครบถ้วนสม่ำเสมอ ที่มีความสัมพันธ์กับ ผลการดำเนินงานโครงการฯ ส่งผลให้ภาพรวมของปัจจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่มฯ มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

3) แนวทางการดำเนินงานโครงการฯ ในภาพรวมไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินโครงการฯ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

5.2.6 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของผลการดำเนินงาน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

โดยเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกของกลุ่มฯ ที่มีระดับการผลิต เป็น “ผู้ประกอบการ” กับ “ผู้ผลิตรายย่อยหรือรับจ้างการผลิต โดยได้รับค่าตอบแทนตามชิ้นงาน”

พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่าผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการฯ สูงกว่า ผู้ผลิตรายย่อยฯ (ดูตารางที่ 4.2) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ผู้ประกอบการมีระดับของรายได้ที่เพิ่มขึ้นมากกว่าผู้ผลิตรายย่อยฯ ด้วย

5.2.7 ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานโครงการฯ และข้อเสนอแนะ

1) ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานโครงการฯ สมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตกระชายสาบ้านดงป่าซาง ระบุปัญหาในแต่ละด้านของโครงการฯ ดังนี้

1.1 ความไม่เพียงพอของเงินทุน และความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนควรสนับสนุนทุนหมุนเวียนให้พอเพียง โดยไม่ต้องมีเงื่อนไขที่มากเกินไป

1.2 การขาดช่องทางการตลาดใหม่ๆ รวมทั้งการผูกขาดตลาด โดยผู้ประกอบการรายใหญ่ควรที่จะส่งเสริมด้านการตลาดทั้งภายในและภายนอกอย่างต่อเนื่อง โดยมีการโฆษณาสินค้า OTOP เพื่อช่วยผลักดันการเปิดตลาดโลกให้กว้างมากยิ่งขึ้น

1.3 การพัฒนาความรู้ใหม่ๆ ในการผลิตกระชายสา และผลิตภัณฑ์กระชายสา มีการพัฒนามากขึ้นเรื่อยๆ ไม่หยุดยั้ง และพยายามที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ จากวิทยากรที่เข้ามาฝึกอบรมเพื่อนำไปประยุกต์ในการดำเนินงานของกลุ่มฯ โดยควรที่จะเน้นฝึกอบรม

ทักษะการออกแบบลวดลายกระดาษสา และวิทยากรควรมาเสนอรูปแบบใหม่ๆ ให้ทันสมัยต่อต่างประเทศ และให้ความรู้แก่ชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

1.4 การจัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้า และนิทรรศการ OTOP ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ควรจัดให้มีเป็นประจำโดยจัดนิทรรศการใกล้ๆ บ้านในบริเวณที่ใกล้แหล่งชุมชนอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

1.5 พัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวที่ครบวงจร

2) ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการฯ เป็นสิ่งที่สมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตกระดาษสาบ้านดงป่าซาง อยากให้ภาครัฐทำ หรือปัญหาที่อยากให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือหรือแก้ไขมากที่สุด คือ

2.1 ต้องการให้ช่วยเหลือเรื่องเงินทุนหมุนเวียนแบบครบวงจร

2.2 ต้องการให้ช่วยขยายถนนเข้ามายังหมู่บ้านหัตถกรรม เพื่อการท่องเที่ยวให้กว้างขึ้น เนื่องจากถนนแคบ สายไฟฟ้าต่ำ และขาดบ่อขี้เถ้าเมื่อรถบัสเข้ามา ซึ่งมีความลำบากมาก

2.3 ต้องการให้ช่วยเหลือเรื่องออกลวดลายกระดาษสาให้มีความสวยงามมากกว่าเดิม

2.4 ต้องการให้ภาครัฐช่วยจัดหาออเดอร์ให้แก่กลุ่มมากๆ

2.5 ต้องการให้ช่วยจัดหาตลาดให้อยู่อย่างสม่ำเสมอ

2.6 ให้การสนับสนุนแหล่งทุนที่เข้าถึงง่าย และดอกเบี้ยต่ำ

2.7 ให้การช่วยเหลือแหล่งวัตถุดิบที่ราคาถูก ตลอดจนสนับสนุนผู้ส่งออก

2.8 ให้ความช่วยเหลือในด้านการติดต่อธุรกิจกับต่างประเทศด้านภาษี

2.9 ให้การช่วยเรื่องการปรับปรุงกระบวนการผลิตที่ได้คุณภาพ และ

มาตรฐาน

5.3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

จากผลการศึกษาศาสามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ที่ตั้งไว้ ดังนี้

5.3.1 ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของตำบลมะขูนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มี **“ศักยภาพด้านการเตรียมสร้างรายได้ของชุมชน”** ตามแนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ของโครงการฯ อยู่ในระดับมาก

5.3.2 ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มี **“ศักยภาพด้านการจัดการ”** ตามแนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ของโครงการฯ อยู่ในระดับมาก

5.3.3 ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ว่า การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มี **“ศักยภาพด้านการผลิต”** ตามแนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ของโครงการฯ อยู่ในระดับมาก

5.4 อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง การประเมินศักยภาพธุรกิจชุมชนในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้สรุปและนำมาอภิปรายผลการศึกษาในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

5.4.1 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์

1) ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มผู้ผลิตกระดาษสาบ้านดงป่าซาง พบว่า การดำเนินการของกลุ่มในภาคปฏิบัติกลุ่มมีความเจริญก้าวหน้าพอสมควร และมีความเข้มแข็งมาก สามารถพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดี บวกกับสมาชิกกลุ่มมีความสมัครสมานสามัคคีกันในกลุ่มมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบแก่คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ แต่กลุ่มก็ยังมีปัญหาอยู่เป็นบางกรณี ส่วนใหญ่คือ ปัญหาเรื่องเงินทุนหมุนเวียน ขาดความรู้ใหม่ๆ ในด้านต่างๆ และเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของกลุ่มฯ และโครงการฯ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวินัส ฤาชัย และคณะ (2544) ในประเด็น ปัญหาที่พบมากในกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่

แต่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มฯ คือ มีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น รู้จักรูปแบบการทำงานเป็นกลุ่ม และเริ่มเข้าไปมีบทบาทในลักษณะเครือข่ายชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ นอกจากนี้ยังเริ่มให้ข้อมูลและชี้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการผลิตฯ และปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้มากขึ้น

2) ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์พัฒนากรตำบลมะขุนหวาน พบว่า การดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ในส่วนของกรมการพัฒนาชุมชน ทางพฤตินัยถือว่า เพิ่มเริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในช่วงปลายปี 46 นี้เอง แม้งานโครงการฯ จะเป็นงานฝาก แต่พัฒนากรก็สามารถปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติงานโครงการฯ ตามที่กำหนดไว้ในระดับอำเภอได้เป็นอย่างดี สามารถที่จะแก้ไขปัญหาการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ได้พอสมควร และได้เข้าไปให้คำแนะนำในการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตกระดาษสาบ้านดงป่าซาง และกลุ่มอาชีพต่างๆ จัดตั้งศูนย์วิสาหกิจชุมชน

อำเภอสันป่าตอง เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือกันในลักษณะเครือข่ายชุมชน ให้ข้อมูลกับกลุ่มและชุมชนมากขึ้นเกี่ยวกับกิจกรรม และผลประโยชน์ที่ชุมชน กลุ่ม หรือผู้ประกอบการจะได้รับประโยชน์มากขึ้น และพยายามปรับเปลี่ยนทัศนคติของกลุ่ม และผู้ประกอบการให้ได้รับความรู้ใหม่ๆ ในลักษณะการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ปัญหาด้านแหล่งเงินทุนยังคงแก้ไขได้ยาก เนื่องจากการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ของแต่ละสถาบันการเงินมีเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ในการพิจารณามาก ปัญหาอีกประการหนึ่งในการปฏิบัติงานตามโครงการฯ ของพัฒนากรตำบลมะขุนหวาน คือการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆ ของกลุ่มผู้ผลิต และผู้ประกอบการกระดาศาในตำบลมะขุนหวาน ที่ยังไม่ครบถ้วนและบางประเด็นยังไม่ตรงกับข้อเท็จจริงจึงทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวางแผนโครงการฯ ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เป็นบางกรณี

5.4.2 ผลการดำเนินงานโครงการฯ

จากผลการศึกษา พบว่า การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีศักยภาพในการดำเนินการในระดับมาก โดยพิจารณาผลการดำเนินโครงการในแต่ละด้านได้ ดังนี้

1) **ด้านการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน** พบว่า ด้านการสร้างรายได้ บรรลุสัมฤทธิ์ผลในระดับมาก ระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้นของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตกระดาศาบ้านดงป่าซางที่มีระดับการผลิตฯ เป็น “ผู้ประกอบการ” จะเพิ่มขึ้นในระดับมาก ระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิตรายย่อยหรือรับจ้างผลิตโดยได้รับค่าตอบแทนตามชิ้นงาน เพิ่มขึ้นในระดับมาก นั้นแสดงให้เห็นว่าผลของโครงการฯ ในด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนร่วมด้วย จะเห็นว่ายังคงมีสมาชิกของกลุ่มฯ จำนวนถึงร้อยละ 8.7 ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่ารายได้พื้นฐานของตำบลมะขุนหวาน (49,000 บาท/ปี) โดยผู้มีรายได้ต่ำสุดคือ 2,000 บาท/เดือน ขณะที่ผู้มีรายได้สูงสุด มีรายได้ 10,000 บาท/เดือนขึ้นไป ความแตกต่างทางตัวเลขนี้ หากไม่นับรวมระยะเวลา ความพยายาม ความมานะบากบั่นและความสามารถในเชิงธุรกิจ ก็ทำให้เห็นว่าผลประโยชน์ ค่าไร และรายได้ส่วนใหญ่ยังคงตกอยู่กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายใหญ่ ยิ่งเมื่อดูตัวเลขการจำหน่ายสินค้าของชุมชนทั้งประเทศที่รัฐบาลสรุปว่าเพิ่มขึ้น หนึ่งหมื่นหกพันกว่าล้าน ในปี 2545, สามหมื่นสามพันล้านในปี 2546 และในปี 2547 – 2548 ยิ่งควรมีการระบุให้ชัดเจนว่า ประชาชนในระดับฐานรากได้ประโยชน์จากเงินดังกล่าวมากน้อยขนาดไหน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาข้อมูลการกู้เงินของสมาชิกกลุ่มฯ พบว่าสมาชิกบางส่วนกู้เงินทั้งจากเงินทุนของกลุ่ม และเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อนำไปใช้จ่ายบริโภค

ประจำวัน ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของการสนับสนุนเงินทุนในโครงการนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทิศนศักดิ์ ปัญญาเทพ(2545) ที่พบว่า “โครงการแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐบาลไม่สัมพันธ์กัน รัฐบาลจัดตั้งหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อสนับสนุนให้เกิดอาชีพการสร้างงาน และกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง สนับสนุนเรื่องทุน แต่กลับพบว่า เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะกู้ยืมไปใช้จ่ายในการบริโภคมากกว่านำไปลงทุนอย่างจริงจังและเต็มเม็ดเต็มหน่วยตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโครงการฯ

อย่างไรก็ตามสมาชิกกลุ่มฯ ส่วนใหญ่ที่กู้ยืมเงินไปใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการผลิต ให้ข้อมูลตรงกับประธานกลุ่มที่ว่า หากมีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้น ก็จะช่วยให้เกิดสภาพคล่องมากขึ้น หมายถึงรายได้ก็จะเพิ่มตามไปด้วย เนื่องจากลักษณะการผลิตส่วนมาก ผู้ผลิตจะต้องลงทุนในส่วนของวัตถุดิบก่อน แม้ว่าในบางครั้งจะมีการเรียกเงินมัดจำการส่งสินค้าบางส่วนไว้ แต่หากเป็นคำสั่งผลิตที่มีจำนวนมาก ผู้ที่มีทุนน้อยก็จะขาดสภาพคล่องทันที

ส่วนด้านการสร้างงานให้ชุมชนนั้น นับว่ามีแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ แม้จะยังไม่มากนัก เนื่องจากลักษณะการผลิตส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นการนับชิ้นงานมากกว่าการจ้างงานรายวันหรือรายเดือน และสมาชิกของกลุ่มฯ ที่ให้เหตุผลในการประกอบอาชีพผลิตกระดาษเพราะต้องการกลับมาทำงานใกล้บ้านหรือ ไม่ต้องการไปทำงานต่างถิ่นที่อยู่ของตนเอง รวมทั้งจำนวนผู้ประกอบการที่เพิ่มมากขึ้น แม้จะไม่ใช่ว่าจำนวนที่มากนัก ยังต้องอาศัยเวลาการจัดเก็บข้อมูลที่ละเอียดและกว้างขวางขึ้น เช่น อัตราการว่างงานในชุมชน อัตราการอพยพย้ายถิ่น จำนวนผู้ผลิตและผู้ประกอบการที่มีอยู่ทั้งหมดในตำบลมะขามหวาน ในปัจจุบัน เปรียบเทียบกับช่วงก่อนมีโครงการฯ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐกำลังเก็บรวบรวมอยู่ ซึ่งในด้านการบริหารการเงินของกลุ่มฯ จะมีการจัดทำบัญชีแยกกันอย่างชัดเจนในแต่ละกลุ่มกิจกรรม โดยแต่ละกลุ่มฯ จะมีผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารการเงิน ซึ่งจะทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีบริหารการเงินภายในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มฯ ทั้งในส่วนของการวัตถุดิบ อุปกรณ์การผลิต ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกลุ่มฯ ค่าจ้างแรงงาน เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มฯ แหล่งเงินทุนที่กิจการเคยกู้ยืมได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 จำนวนเงิน 50,000 บาท ซึ่งในปัจจุบันกิจการได้ชำระเงินกู้ยืมจนหมดแล้ว เงินทุนส่วนใหญ่ที่ใช้ในการลงทุนของกลุ่มฯ ส่วนใหญ่จะเป็นเงินทุนส่วนตัวของประธานเอง ในแต่ละส่วนการผลิตรวมถึงสินทรัพย์ด้วย ซึ่งคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 80 ของมูลค่าสินทรัพย์ทั้งหมด และส่วนของผลิตภัณฑ์ 2 กลุ่ม จะมีการบริหารการเงินร่วมกันเพียงแต่แยกบัญชีในการบริหารเพื่อให้สะดวกต่อการตรวจสอบ และทำให้ทราบถึงปริมาณการใช้วัตถุดิบในการผลิตของกลุ่มฯ

2) **ด้านความเข้มแข็งของชุมชน และการพึ่งตนเองได้** พบว่า บรรลุสัมฤทธิ์ผลในระดับมาก โดยตำบลมะขุนหวานนับว่ามีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย อาทิเช่น เทียนหอม จักสานไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์ไม้มะม่วง และผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน เป็นต้น แต่ที่มีความโดดเด่นและได้รับการยอมรับเป็นผลิตภัณฑ์ในระดับตำบล ก็ได้แก่ หัตถกรรมกระดาษสาและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกระดาษสา โดยเฉพาะที่บ้านดงป่าซาง หมู่ที่ 6 ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของสตรีแม่บ้านและเยาวชนในหมู่บ้าน เพื่อร่วมกันอนุรักษ์กระดาษสา บวกกับข้อมูลของประชาชนส่วนใหญ่ที่กล่าวว่า การประกอบอาชีพนี้นั้นเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาจากพ่อแม่ปู่ย่าตายาย และทำกันมานานกว่า 30 ปี โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้ต่อกันมาเป็นช่วงๆ แม้ว่าการผลิตในปัจจุบันก็ยังคงรูปแบบการผลิตดั้งเดิมไว้เกือบทั้งสิ้น จึงยอมรับในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าของชุมชนได้อย่างเต็มที่ ว่าโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ได้มีการส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน และได้ผลในประเด็นนี้ จนทำให้ชุมชนเกิดความภูมิใจและหวงแหนอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกิดการรวมกลุ่มกันของผู้ผลิตกระดาษสาบ้านดงป่าซาง โดยการนำของนายสิงห์คำ ติะมา ประธานกลุ่มฯ ที่มีความกระตือรือร้นและเป็นคนหนุ่มที่มีไฟในการทำงานเพื่อสังคมและชุมชนเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ถึงแม้ว่าสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ยังเป็นลักษณะของการแข่งขันกันมากกว่า โดยเฉพาะระหว่างผู้ประกอบการรายใหญ่บางส่วน และเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มที่มีลักษณะเป็นกลุ่มๆ ที่แท้จริงเพียงกลุ่มเดียว โดยเหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การเสริมสร้างอาชีพรายได้ให้แก่คนในชุมชน และความไม่เป็นธรรมในการได้รับข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐ นั่นก็หมายถึง ช่องทางการจำหน่าย การส่งออก โดยเฉพาะลูกค้าจากต่างประเทศ ซึ่งโดยปกติภาครัฐจะส่งเสริมให้คนที่คุ้นเคยกันกับผู้ประกอบการ หรือผู้ผลิตที่มีความพร้อมทั้งคุณภาพสินค้าและการผลิต

การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นเพียงมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางกิจกรรมเท่านั้น การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ วางแผน ตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ยังไม่อยู่ในระดับที่จะก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ซึ่งในส่วนของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดนั้น สมาชิกกลุ่มฯ พยายามประหยัดกันอยู่แล้ว เพราะหมายถึงต้นทุนการผลิตฯ แต่การใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติคือ ปอสาจากต้นสา นั้น เป็นการใช้ที่ไม่มีมีการปลูกทดแทน โดยยังมีความเข้าใจและความเชื่อที่ว่ามืออยู่เองตามธรรมชาติ ทั้งที่ในปัจจุบันวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตเริ่มมีราคาแพงมากขึ้น และยังคงเริ่มซื้อจากประเทศพม่า และประเทศลาวแล้ว อีกทั้งยังมีข้อสังเกตที่ประชาชนมีความคาดหวัง และยังคงต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐในเกือบทุกด้าน

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นันทวัน เสงวีศิษฐ์ (2545) เรื่อง ความคาดหวังของ ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ใน ประเด็นหนึ่งที่ว่า “ในบางเรื่องมีความคาดหวังมากเกินไป หน่วยงานของรัฐจึงควรให้ความรู้และ สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนและกลุ่มองค์กรทั่วไปให้มากยิ่งขึ้นกว่านี้”

ประเด็นการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มกับแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จาก ทศนะของปรียานุช ป็องภัย (2541.) ระบุว่าหลักคิดพื้นฐานของชุมชนได้แก่ 1) ความยั่งยืน ซึ่ง หมายถึง กิจกรรมชุมชนต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง จนในที่สุดชุมชนมี ความสามารถดำเนินการไปได้ด้วยตนเอง 2) ชุมชน หมายถึง การรวมกลุ่มเป็นองค์กรที่มีส่วนร่วม ทั้งทุน การบริหารจัดการ การตัดสินใจ และผลประโยชน์ 3) จริยธรรม หมายถึง การไม่เอาเปรียบ ชุมชน ทั้งในเรื่องของราคาสินค้า ค่าแรง ตลอดจนการผลิตและการบริโภคที่ไม่ทำลาย สภาพแวดล้อม และ 4) ธุรกิจ หมายถึง ผลกำไรกลับสู่ชุมชน จากความหมายของเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเองดังกล่าวจะเห็นได้ว่าหมู่บ้านบ้านดงป่าซางยังต้องมีการปรับปรุงและปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการมีส่วนร่วม และการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะเรื่องของการแบ่งปัน ผลประโยชน์ เมื่อได้ผลกำไรสุทธิก็จะนำมารวมกันแล้วทำการจัดสรรผลกำไร ซึ่งการจัดการ องค์กรของกลุ่มฯ จะมีการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มใหญ่อย่างเป็นขั้นตอน และมีระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มฯ ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินงานร่วมกันแต่ ละกลุ่มฯ ย่อยจะมีการจัดองค์กรของตนเอง โดยมีผู้ที่ทำหน้าที่หลักในการบริหารจัดการองค์กรใน แต่ละกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน และเป็นระบบ

อย่างไรก็ดี ในเรื่องของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการพึ่งพาตนเองก็ ก่อนข้างที่มีลักษณะเป็นนามธรรม แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็คือ มีความเคลื่อนไหวและความ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านดงป่าซาง ตำบลมะขุนหวานในช่วงระยะ 4 ปีที่ผ่านมา ซึ่งพอจะ ชี้ให้เห็นว่าเกิดความร่วมมือกันเป็นอย่างดีและส่งผลให้กลุ่มองค์กรชุมชนเกิดความเข้มแข็งและ สามารถที่จะพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดีต่อไปในอนาคต ซึ่งก็เป็นผลมาจากการดำเนินงานตาม โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาล

3) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า บรรลุสัมฤทธิ์ผลในระดับมาก ซึ่งจะ เห็นได้ว่าการพัฒนาความรู้ในการผลิตกระดาษและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกระดาษสาบ้านดงป่า ซาง เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้คุณภาพมาตรฐานและมีการส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมออยู่ตลอดเวลา โดยมีการผลิตสินค้าตามความต้องการของลูกค้ากำหนดเป็นส่วนใหญ่ มี การแบ่งปันความรู้ในส่วนที่ชุมชนคิดเองทำเอง และมีการพัฒนาโดยการฝึกอบรมจากภาครัฐหรือ

สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์ของโครงการฯ แต่ก็ยังไม่ได้เน้นทักษะการออกแบบลวดลายกระดาษสา หรือการนำเสนอรูปแบบใหม่ๆ ให้ทันสมัยต่อความต้องการของต่างประเทศเท่าที่ควร รัฐจึงควรมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งในกลุ่มใหญ่มีการดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่มทั้งหมด 4 กลุ่มกิจกรรม คือ กลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษสา กลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษสาแปรรูป กลุ่มออมทรัพย์ และกิจกรรมรวมชื่อ โดยกลุ่มที่น่าสนใจมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษสา และกลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษสาแปรรูป โดยทั้ง 2 กลุ่ม มีลักษณะการดำเนินงานร่วมกัน เพียงแต่แยกการบริหารในด้านการผลิตและด้านการเงิน ในส่วนของการบันทึกบัญชี การแยกการบริหารเพื่อความสะดวกในการดำเนินงานในการดำเนินการผลิตของกลุ่ม จะแบ่งการผลิตตามลักษณะการผลิตของผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจน ซึ่งการผลิตของทั้งสองกลุ่มมีจุดเด่นในเรื่องของคุณภาพผลิตภัณฑ์ เนื่องจากในแต่ละขั้นตอนการผลิตจะทำการผลิตด้วย มีการตรวจสอบคุณภาพด้วยตนเอง และในส่วนของการกระจายการผลิตจะมีฝ่ายตรวจสอบและควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ และให้การผลิต ณ แหล่งผลิตมีมาตรฐานเดียวกันเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีคุณภาพใกล้เคียงกัน ซึ่งกลุ่มมีการเอาใจใส่ในเรื่องของการคัดคุณภาพของวัตถุดิบในการผลิตและการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ก่อนจัดส่งถึงมือลูกค้า ทำให้ลูกค้าหลายรายเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์เริ่มแรกของกลุ่มฯ มีการผลิตผลิตภัณฑ์กระดาษสาและผลิตภัณฑ์กระดาษสาแปรรูปซึ่งรูปแบบยังไม่มีหลากหลายมากนักได้แก่ กระดาษสาแบบช้อนบาง กระดาษสาแบบตะ กระดาษสาแบบประกบดอก อัลบั้ม สมุดโน้ต ก่อ่ง กรอบรูป ต่อมามีการพัฒนาในด้านผลิตภัณฑ์มากขึ้นเป็นลำดับโดยเพิ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กระดาษสาแบบตะดอกประกบหนา กระดาษสาแบบตะดอกประกบบาง และผลิตภัณฑ์กระดาษสาแปรรูปมีการพัฒนาการออกแบบจากการระดมความคิดสร้างสรรค์จากสมาชิกโดยมี นายสิงห์คำ ต๊ะมา เป็นหลักในการออกแบบคิดค้นผลิตภัณฑ์เพิ่มเข้ามา นอกจากนี้ยังรับสินค้าบางชนิด เช่น เครื่องจักสาน และสินค้าหัตถกรรม มาจำหน่ายที่กลุ่มฯ ด้วยเพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกและชาวบ้านในพื้นที่ได้มีงานทำ

การบริหารการผลิต กลุ่มฯ มีการประชุมชี้แจงรายละเอียดการรับงานจากลูกค้าให้สมาชิกได้ทราบ และทำความเข้าใจในภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคน มีการบริหารจัดการการผลิตในแต่ละส่วนกันอย่างชัดเจนตามลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ผลิต โดยแบ่งแยกให้แต่ละบุคคลรับผิดชอบการผลิตและมีอำนาจตัดสินใจในการบริหารจัดการการผลิตในแต่ละส่วนการผลิต โดย

อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของประธานกลุ่มฯ และมีการปรึกษาหารือกันระหว่างสมาชิกกลุ่มฯ ในเรื่องของการผลิตในแต่ละส่วนอย่างต่อเนื่อง

การจัดหาปัจจัยการผลิต ผู้ที่รับผิดชอบในการจัดหาปัจจัยการผลิตของกลุ่มฯ โดยรวม คือนายสิงห์คำ ต๊ะมา และนางบัวจ๋า ประธานกลุ่มฯ ซึ่งจะเป็นผู้ที่ทำการจัดหาปัจจัยการผลิตเพื่อสนับสนุนในการผลิตในแต่ละส่วนของกลุ่มฯ ที่ไม่สามารถจัดหาได้จากร้านค้าหรือแหล่งผลิตที่อยู่บริเวณใกล้เคียง

อุปกรณ์การผลิต อุปกรณ์การผลิตในแต่ละส่วน เริ่มแรกนั้นกลุ่มฯ จะเป็นผู้เตรียมให้ในส่วนของอุปกรณ์การผลิตขนาดเล็ก ต่อมาพบว่าอุปกรณ์ในการผลิตเกิดการสูญหายบ่อย ประธานฯ จึงให้สมาชิกเป็นผู้รับผิดชอบอุปกรณ์ในการผลิตเอง ได้แก่ คัทเตอร์ และกรรไกร ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ นอกเหนือจากนี้ทางกลุ่มฯ จะเป็นผู้จัดหาเอง

แรงงานในการผลิต ในแต่ละการผลิตแต่ละส่วนของกิจการ ผู้บริหารการผลิตแต่ละส่วนจะเป็นผู้บริหารจัดการแรงงานในแต่ละส่วนการผลิตด้วยตนเอง ทั้งการจ้างและการจ่ายค่าแรงงานการผลิต โดยจะจ่ายค่าแรงแบ่งเป็นสองส่วน คือ เป็นค่าแรงต่อชิ้นงานและค่าแรงคิดต่อวัน

การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต ตั้งแต่เริ่มตั้งกลุ่มฯ ได้มีการนำเอาเครื่องจักรมาช่วยในกระบวนการผลิต เช่น เครื่องโม่สา ซึ่งทำให้เกิดความสะดวกในการผลิตเพิ่มมากขึ้น และในการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปกระดาษสา มีการนำอุปกรณ์ต่างๆ มาพัฒนาการผลิต เช่น ปืนยิงกาวแท่ง ซึ่งเดิมใช้ในงานเกี่ยวกับงานพลาสติก นอกจากนี้กลุ่มฯ ยังได้ประดิษฐ์อุปกรณ์สำหรับใช้ภายในกลุ่มฯ ขึ้น คือ เครื่องแพ็คผลิตภัณฑ์ และเครื่องฟั่นเชือกสำหรับทำเชือกกระดาษสา

5.4.3 ปัจจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการฯ

1) **ลักษณะส่วนบุคคล** ของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตกระดาษสาบ้านดงป่าซาง มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และมีอายุอยู่ในระหว่าง 41 – 50 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพทำกระดาษสาและผลิตภัณฑ์กระดาษสามากกว่า 6 ปีขึ้นไป โดยการทำกระดาษสาหรือผลิตภัณฑ์กระดาษสาเป็นอาชีพหลักและอาชีพเดียวของคนส่วนใหญ่ในกลุ่ม ระดับการผลิตจะแบ่งเป็นลูกจ้างรายวัน/รายเดือน รับจ้างผลิตโดยรับค่าตอบแทนตามชิ้นงาน และผู้ประกอบการฯ ซึ่งมีโรงงาน ร้านค้า หรือส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศ และระดับรายได้มีความใกล้เคียงกันค่อนข้างมาก ซึ่งส่วนใหญ่มีเหตุผลที่ชัดเจนในการมาประกอบอาชีพกระดาษสาอยู่ 3 ประเด็นหลักๆ ก็คือ รายได้จากอาชีพเดิมไม่เพียงพอ ประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ และกระดาษสากำลังได้รับความนิยมนและมีอนาคต

2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่มฯ ซึ่งพบว่า มีความสัมพันธ์กับผลการ

ดำเนินงานโครงการฯ โดยมีการประเมินศักยภาพทฤษฎีกลุ่มชนในด้านการบริหารกลุ่มฯ ก็พบว่าอยู่ในระดับมาก คือผู้นำกลุ่มมีศักยภาพและความสามารถสูง กลุ่มมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีแผนการปฏิบัติ และมีการปฏิบัติตามแผนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มฯ อยู่ในระดับที่สูง ถ้าหากมีการพิจารณาจากแนวคิดการบริหารโครงการฯ ในฐานที่กลุ่มเป็นทีมงานโครงการฯ ข้อที่ Baker, Murphy & Fisher (1988) กล่าวไว้ว่า การทำงาน การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของทีมงานมีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับความสำเร็จของโครงการฯ จะเห็นว่ามีผลสอดคล้องกันชัดเจนมาก

ดังนั้นในที่นี้ ระดับศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มจึงอยู่ในระดับที่มาก จึงกล่าวได้ว่ากลุ่มมีความประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานที่มีการนำรูปแบบของการบริหารจัดการกลุ่มฯ เข้ามาใช้และมีการกำกับดูแลหรือตรวจสอบอย่างใกล้ชิด ตลอดจนมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งก็ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสันป่าตอง โดยผู้นำกลุ่มได้รับความไว้วางใจ และมีความเชื่อถือศรัทธาจากสมาชิกกลุ่มเป็นอย่างมาก ทั้งในเรื่องของการดำเนินงาน ตามกฎกติกา ข้อบังคับของกลุ่มที่ชัดเจนยุติธรรมในการแบ่งปันผลประโยชน์ ความเสียสละของสมาชิกโดยรวม จึงทำให้กลุ่มเกิดความเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีความเข้มแข็งเป็นอย่างมาก

3) แนวทางการดำเนินงานโครงการฯ พบว่าในด้านการประชาสัมพันธ์มี

ความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานโครงการฯ ในขณะที่กิจกรรมต่างๆ ที่มาจากแผนการปฏิบัติงานโครงการฯ ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานโครงการฯ หนึ่งผลิตภัณฑ์ และพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่รู้จักโครงการฯ ซึ่งอาจสรุปว่าการประชาสัมพันธ์โครงการฯ อยู่ในระดับดีมาก ทั้งการประชาสัมพันธ์โดยตรงจากหน่วยงานภาครัฐ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน โดยเฉพาะรัฐบาลประกาศส่งเสริมการดำเนินงานโครงการอย่างชัดเจนแม้แต่ท่านนายกรัฐมนตรีก็ยังทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์โครงการเอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็มีการแถลงข่าว มีแผนพับ มีการออกรายการ “ควยดำแข็ง” ออกโชว์ตามงานต่างๆ ตลอดจนมีการลงข้อมูลทางเว็บไซต์ไทยตำบลดอกคอม เป็นต้น

ผู้ศึกษามีข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการฯ บางกรณีมีความล่าช้าและจำนวนเงินงบประมาณที่ได้รับก็ไม่เพียงพอ แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่มีการกล่าวกันอย่างชัดเจนเนื่องจากโครงการฯ ส่วนใหญ่จะสนับสนุนเฉพาะงบอำนวยการเท่านั้น หากพิจารณาถึงทางด้านการรายได้ที่เกิดขึ้นจากผลการดำเนินงานตามโครงการ ทั้งที่การประชาสัมพันธ์รัฐบาลก็หยิบยกไป

ประชาสัมพันธ แต่หลักเหตุผลก็คือ หน่วยงานภาครัฐนั้น เป็นเพียงผู้สนับสนุนให้คนในชุมชนเป็นคนคิดเป็น ทำเป็น

5.4.4 ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานโครงการฯ และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาจากการดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่ตำบลมะขูนหวานก็คือ ปัญหาด้านการประสานแหล่งทุนที่เข้าถึงง่ายให้กับผู้ผลิตกระดาษ ดังมีสมาชิกกลุ่มถึงร้อยละ 90.5 ระบุเหตุผลหลักในการเข้าร่วมกลุ่มฯ เพราะต้องการเงินทุนหมุนเวียน ปัญหาของกลุ่มและสมาชิกในกลุ่มที่ต้องมีการแก้ไขนั้น ก็จะได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งผู้นำบางคนยังขาดความรับผิดชอบ หรือสมาชิกบางคนยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ตลอดจนกระบวนการผลิตบางอย่างยังต้องปรับปรุง

โดยข้อเสนอแนะ สำหรับโครงการฯ คือ รัฐบาลควรจัดหาแหล่งเงินทุนที่เข้าถึงง่าย และดอกเบี้ยต่ำสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นไปที่การสนับสนุนผู้ผลิตรายย่อย คือสมาชิกในระดับรากหญ้าให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งมีการพัฒนาการฝึกอบรมให้มากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับความต้องการ ดูแลปัญหาการตัดราคาและการลอกเลียนแบบ ช่วยจัดหาแหล่งวัตถุดิบราคาถูกให้แก่กลุ่ม ส่งเสริมสนับสนุนการส่งออก กระจายข่าวสารต่างๆ อย่างทั่วถึง ตลอดจนมีการพัฒนาตำบลมะขูนหวานให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวทางหัตถกรรมกระดาษสาอย่างครบวงจรและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของรัฐบาลชุดปัจจุบันในภาพรวมเกิดจากผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเฉพาะผลสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจที่มีการระบุตัวเลขกว่า 30,000 กว่าล้านบาท ว่าเป็นรายได้จากการจำหน่ายสินค้าชุมชนที่เพิ่มขึ้นจากผลงานของการดำเนินโครงการฯ แต่ในทางปฏิบัติมีเวลาที่จำกัดทำให้นโยบายต่างๆ ต้องใช้เวลาดำเนินการกว่าจะเห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

อย่างไรก็ตามผู้ศึกษามีความเห็นว่ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น ในหลายๆ ชุมชนในประเทศ ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการตอบสนองตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการพึ่งตนเองได้ ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อคิดของ สังคีต พิริยะรังสรรค์ (2542) ที่ว่า การพึ่งตนเองได้ อาจเป็นการพึ่งตนเองได้จากที่ละน้อยจาก 10 % 20% แล้วค่อยๆ ยกระดับขึ้นไป จึงควรมีการดำเนินงานตามแผนงานของโครงการฯ อย่างต่อเนื่องและจริงจัง รวมทั้งในด้านการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพให้แก่กลุ่มด้านความรู้ การผลิต และเทคโนโลยีใหม่ๆ ตลอดจนทั้งความรู้ด้านการตลาดและการส่งออก ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคชนของโครงการฯ ซึ่งจะเป็นการช่วยทำให้ชุมชนในระดับรากหญ้าเกิดการพัฒนา ควบคู่ไป

กับการส่งเสริมสนับสนุนให้คนในชุมชนคิดเอง ทำเอง ก็จะทำให้การดำเนินงานตามโครงการฯ ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการฯ

การศึกษาเรื่องการประเมินศักยภาพธุรกิจชุมชนในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ : ของตำบลมะขูนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษามีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการฯ ให้เกิดผลสำเร็จตามแนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ดังนี้

1. รัฐควรเน้นการพัฒนาความรู้ในการผลิตสินค้าชุมชนให้มากยิ่งขึ้น ทั้งด้านการจัดฝึกอบรมเน้นการพัฒนาและสร้างแรงงานพัฒนาฝีมือ ที่จะช่วยทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มในสินค้าได้ รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนผ่านสถาบันการศึกษาและหน่วยงานวิจัยในพื้นที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้สู่ชุมชน ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนของโครงการฯ
2. จากแผนแม่บทโครงการฯ เริ่มต้นในปี 2545 และจะสิ้นสุดในปี 2549 แต่ในขณะนี้โครงการฯ บรรลุผลสัมฤทธิ์ผลในเพียงบางด้าน ดังนั้นรัฐบาลควรที่จะเปิดกว้างในการรับข้อมูลจากตำบลต่างๆ เพื่อรับทราบปัญหาและรับฟังการประเมินศักยภาพของกลุ่มธุรกิจชุมชนในการดำเนินโครงการฯ ที่เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่จากทุกฝ่าย และมีการดำเนินแก้ไขอย่างจริงจัง เพื่อให้โครงการฯ สอดคล้องกับความต้องการที่แตกต่างไปในแต่ละชุมชนได้เกิดผลสำเร็จอย่างแท้จริง
3. ให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนกลุ่มผู้ผลิต และผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อให้เกิดการสร้างงาน และกระจายรายได้ลงไปถึงประชาชนในระดับรากหญ้า ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างแท้จริงตามมา และรัฐบาลควรเข้าไปช่วยเหลือสำหรับสินค้าที่ไม่ผ่านการคัดสรร รวมทั้งช่วยพัฒนาเพื่อยกระดับสินค้าจาก 2 ดาว 3 ดาว 4 ดาว ที่สามารถขึ้นไปสู่ระดับ 5 ดาวได้ อีกทั้งควรกำหนดงบประมาณและกำลังคนที่สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานโครงการฯ ตามหลักการบริหารโครงการฯ มอบหมายให้มีผู้จัดการโครงการฯ ที่สามารถประสานงานโครงการฯ ในระดับพื้นที่เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง
4. รัฐควรสนับสนุนให้กลุ่มเกิดการพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยการให้โอกาส ให้สิทธิประโยชน์ กับกลุ่มฯ ที่มีการรวมตัวและดำเนินงานในลักษณะของชุมชน

อย่างแท้จริง และเมื่อกลุ่มเกิดความเข้มแข็งชุมชนก็จะเกิดความเข้มแข็งซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจของชาติดังตามเจตนารมณ์ที่รัฐบาลตั้งไว้ต่อไป

5. ด้านการจัดการองค์กรควรมีการปรับปรุงหน้าที่ความรับผิดชอบด้านต่างๆ ซึ่งในส่วนของประธานที่รับภาระความรับผิดชอบมากเกินไป โดยไม่มีการแยกแยะงานหลักที่มีความสำคัญต้องบริหารเอง กับงานซึ่งเป็นรายละเอียดปลีกย่อยทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง ดังนั้นควรสร้างตัวแทนเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละส่วน และให้ประธานรับผิดชอบในส่วนงานที่มีความสำคัญ

6. ด้านการผลิตควรส่งเสริมให้มีการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ทั้งในด้านรูปแบบของบรรจุภัณฑ์และประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย พร้อมส่งเสริมการพัฒนาด้านรูปแบบของผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกลุ่มฯ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาด พร้อมสนับสนุนเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการด้านการผลิต และพัฒนาทางด้านการบรรจุภัณฑ์

7. ด้านการเงินควรให้การสนับสนุนแหล่งเงินทุนระยะสั้นถึงปานกลางดอกเบี้ยต่ำ ในการพัฒนาการผลิต ตลอดจนส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำบัญชีที่ชัดเจน และควรมีการสรุปรายละเอียดของการลงบัญชีในแต่ละเดือนเพื่อเป็นหลักฐานในการสรุปผลการดำเนินงานประจำปี และวางแผนในการพัฒนาแผนธุรกิจในอนาคต

5.5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

1. ควรมีการประเมินศักยภาพธุรกิจชุมชนในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ควรรู้ออกไปกับการประเมินผลการดำเนินงานจาก หน่วยงานของภาครัฐ โดยเฉพาะการประเมินศักยภาพธุรกิจชุมชนในโครงการฯ เมื่อใกล้สิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินงานตามแผนแม่บทของโครงการฯ ทูกระยะ 4 ปี เพื่อให้รัฐบาลได้รับทราบข้อมูลที่ครบถ้วนหลากหลาย และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การดำเนินโครงการฯ ให้ไปในทิศทางที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้ศึกษามีความเชื่อมั่นว่าถ้าหากผู้รับผิดชอบโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์กำหนดแผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ของโครงการฯ และความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่จะสัมฤทธิ์ผลในทุกๆ ด้าน และสามารถช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนคนไทยได้ซึ่งจะเป็นเป้าหมายสำคัญสูงสุดตามที่รัฐบาลได้ประกาศไว้

2. มีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิต และผู้ประกอบการรายย่อยที่ได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนที่ชัดเจน ไม่คลุมเครือ ตลอดจนประเมินผลโครงการจากเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายประชาชน และกลุ่มเป้าหมาย ในฐานะทีมงานโครงการซึ่งเป็นผู้ให้การสนับสนุนโครงการฯ และนำนโยบายโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ไปปฏิบัติ ตลอดจนเพิ่มขอบเขตของเนื้อหาในการประเมินให้มากยิ่งขึ้น

3. การประเมินศักยภาพของธุรกิจชุมชนตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ควรมีการประเมินควบคู่ไปกับผลการประเมินจากหน่วยงานของภาครัฐ โดยเฉพาะเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาตามแผนแม่บทของโครงการฯ คือ ในปี 2551 เพื่อให้รัฐบาลได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน หลากหลาย และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การดำเนินโครงการฯ ให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งก็จะทำให้ทราบถึงศักยภาพของกลุ่มธุรกิจชุมชนในพื้นที่ว่ามีศักยภาพอย่างไร? และผู้ศึกษาก็มีความเชื่อว่าหากผู้รับผิดชอบโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์กำหนดแผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ ของโครงการฯ และความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ของโครงการฯ ก็เชื่อว่าสามารถสัมฤทธิ์ผลในทุกๆ ด้าน และสามารถช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนของคนไทยทั่วทั้งประเทศได้ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดที่ตั้งรัฐบาลประกาศไว้ โดยทั้งนี้ต้องน้อมนำยึดเอาแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงมาปฏิบัติอย่างจริงจัง

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง และทรงเปรียบเทียบเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนเสาเข็ม ซึ่งเป็นฐานรากของตึกราบ้านช่อง ต้องรองรับทุกสิ่งทุกอย่าง เสาเข็มต้องมีฐานรากมั่นคง สอดคล้องกับน้ำหนักที่ต้องรับ” ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงก็คือ ฐานรากของชีวิต และส่วนเสริมรากให้เข้มแข็งก็คือ เศรษฐกิจชุมชน พระองค์ทรงรับสั่งถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่า...

แท้ที่จริงคำนี้มีกุญแจอยู่คำเดียวคือ คำว่า “พอ” หมายถึง “พอประมาณ” ซึ่งไม่ได้หมายถึงการพอด้านวัตถุอย่างเดียว แต่รวมถึงการพออยู่ พอกิน พุดแต่เพียงพอ และมีพฤติกรรมแต่เพียงพอ เพราะฉะนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องอยู่ด้วยความพอดีทั้งหมด แล้วค่อยๆ ก่อร่างสร้างตัวขึ้นไป การเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวหรือชุมชน จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งได้ดีที่สุด ในขณะเดียวกันก็ตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออก เป็นการออมไปในตัว การฝังเสาเข็มในชีวิต ในความหมายที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่ง เป็นกระบวนการพัฒนา เริ่มจากการที่ทำให้ครอบครัวหรือชุมชนนั้นๆ อยู่ได้ด้วยตัวเองเสียก่อน โดยการตัดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ พระองค์จึงพระราชทาน

แนวทางการทำเกษตรแผนใหม่ หรือ “ทฤษฎีใหม่” ให้เกษตรกรนำไปใช้ ซึ่งการเกษตรแผนใหม่จะนำไปสู่ “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” (สุเมธ ตันติเวชกุล, อ้างถึงใน มหัทธงค์ เมืองทอง, 2545: 6)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved